

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการยอมรับและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสม ตลอดจนปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของเกษตรกรทำสวนทุเรียนในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เกษตรกรทำสวนทุเรียน ในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่ผ่านการตรวจรับรองแปลงตามแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับทุเรียน จำนวน 129 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Person's Product Moment Correlation Coefficient) และ ความถดถอยเชิงพหุ แบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล สภาพทางเศรษฐกิจ สภาพทางสังคม และปัจจัยด้านภูมิศาสตร์

จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 82.2 เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 52.71 ปี จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 41.9 มีประสบการณ์ในการทำสวนทุเรียนเฉลี่ย 19.89 ปี มีแรงงานในการทำสวนทุเรียนเฉลี่ย 3.27 คน มีพื้นที่ปลูกทุเรียนเฉลี่ย 27.08 ไร่ และใช้เงินลงทุนในการทำสวนทุเรียนเฉลี่ย 9,934.81 บาท ต่อไร่ต่อปี โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 74.4 ใช้เงินลงทุนจากแหล่งทุนที่เป็นเงินออมของตัวเองเพียงอย่างเดียว และมีรายได้จากการขายผลผลิตทุเรียนเฉลี่ย 22,627 บาทต่อไร่ต่อปี

เกษตรกรทั้งหมดผ่านการอบรมการทำสวนทุเรียนตามแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสม 1 ครั้งในช่วงเริ่มต้น โครงการรับรองแปลงผลิตทุเรียนตามแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสม แต่ในรอบปี พ.ศ. 2550 เกษตรกรไม่ได้เข้ารับการฝึกอบรมการทำสวนทุเรียนตามแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 38.8 เกษตรกรเข้ารับการฝึกอบรมการทำสวนทุเรียนตามแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสมเฉลี่ย 1.68 ครั้ง และเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่เกษตรเพื่อรับรู้ข้อมูลข่าวสารหรือขอคำแนะนำเกี่ยวกับการทำสวนทุเรียนตามแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสม โดยมีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่เกษตรเฉลี่ยเพียง 0.02 ครั้ง และเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีการแลกเปลี่ยนความรู้การทำสวนทุเรียนตามแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสมกับเกษตรกรรายอื่น เกษตรกรมีการติดต่อกับเกษตรกรรายอื่นเฉลี่ย 0.15 ครั้งและเกษตรกรส่วนใหญ่

ไม่ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารการทำสวนทุเรียนตามแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสมผ่านสื่อใด ๆ เลย เกษตรกรมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเฉลี่ย 0.31 ครั้ง

เกษตรกรส่วนใหญ่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มทางการเกษตร โดยทั้งหมดเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มในชมรมไม้ผลเกาะสมุย แต่ส่วนใหญ่ไม่มีบทบาทการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการทำสวนทุเรียนตามแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสม และไม่เป็น และไม่เคยเป็นผู้นำทางสังคม

พื้นที่ทำสวนทุเรียนของเกษตรกรทั้งหมดมีลักษณะเป็นพื้นที่ภูเขาและเป็นกลุ่มชุดดิน 62 ซึ่งมีความลาดชันมากกว่า 35 % ไม่เหมาะสมในการใช้ประโยชน์ทางการเกษตร สวนทุเรียนของเกษตรกรทั้งหมด ยานพาหนะขนส่งผลผลิตทุเรียนประเภทรถยนต์สามารถเข้าถึงได้ และเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้น้ำจากลำธารเป็นแหล่งน้ำสำหรับการทำสวนทุเรียน

ความรู้เกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับทุเรียน

จากการศึกษาพบว่า ในภาพรวมเกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสมในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ด้านที่เกษตรกรมีความรู้ในระดับมาก ได้แก่ ด้านที่ 5 การตัดแต่งและควบคุมทรงพุ่ม ด้านที่ 8 การป้องกันกำจัดศัตรูทุเรียน ด้านที่ 9 การเตรียมความพร้อมดินทุเรียนสำหรับการออกดอก ด้านที่ 14 การเก็บเกี่ยว ด้านที่ 16 สุขลักษณะและความสะอาดในการปฏิบัติงาน และด้านที่ 17 การบันทึกข้อมูล ส่วนด้านที่เกษตรกรยังมีความรู้ในระดับน้อย ได้แก่ ด้านที่ 4 การปลูก ด้านที่ 6 การให้น้ำ และด้านที่ 15 การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว

ทัศนคติต่อแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับทุเรียน

จากการศึกษาพบว่า ในภาพรวมเกษตรกรมีทัศนคติเป็นกลางต่อแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสม และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าไม่มีข้อใดที่เกษตรกรมีทัศนคติในเชิงลบ และมีบางข้อที่เกษตรกรมีทัศนคติในเชิงบวก คือ 1) เกษตรกรต้องหมั่นตรวจดูความสมบูรณ์ของต้นทุเรียนตลอดจนการเข้าทำลายของโรค และแมลงศัตรูทุเรียนอย่างสม่ำเสมอ 2) ภาชนะบรรจุสารเคมีและวัสดุการเกษตรต่าง ๆ เมื่อใช้หมดเรียบร้อยแล้วต้องนำไปทิ้งในสถานที่จัดเก็บที่เหมาะสม และไม่เผาทำลาย 3) การบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูทุเรียนทุกครั้งเป็นสิ่งที่ควรทำ 4) การทำสวนทุเรียนตามแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสมช่วยลดการตกค้างของสารเคมีอันตรายในสิ่งแวดล้อม ในผลผลิต และให้ความปลอดภัยต่อผู้ผลิตและผู้บริโภค 5) การใช้สารเคมีตามรายละเอียดในคู่มือแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสมเป็นสิ่งที่เพียงพอแล้วต่อการป้องกันกำจัดศัตรูทุเรียน และ 6) เกษตรกรทำสวนทุเรียนจำเป็นต้องผ่านการอบรมหลักสูตรแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสมที่กรมวิชาการกำหนด

การยอมรับแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับทุเรียน

จากการศึกษาพบว่า ในภาพรวมเกษตรกรมีการยอมรับแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสมในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่าด้านที่เกษตรกรมีการยอมรับในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านที่ 2 พันธุ์ปลูก ด้านที่ 4 การตัดแต่งและควบคุมทรงพุ่ม ด้านที่ 14 การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ด้านที่ 15 การขนส่ง และด้านที่ 16 สุขลักษณะและความสะอาดในการปฏิบัติงาน ส่วนด้านที่เกษตรกรยังมีการยอมรับในระดับน้อย ได้แก่ ด้านที่ 1 แหล่งปลูก ด้านที่ 5 การให้น้ำ ด้านที่ 6 การให้ปุ๋ย ด้านที่ 8 การเตรียมความพร้อมต้นทุเรียนสำหรับการออกดอก ด้านที่ 9 การชักนำการออกดอก ด้านที่ 10 การกระตุ้นการพัฒนาการของตาดอก ด้านที่ 11 การจัดการเพื่อเพิ่มการติดผล ด้านที่ 12 การเพิ่มปริมาณและปรับปรุงคุณภาพผลผลิต และด้านที่ 17 การบันทึกข้อมูล

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับทุเรียน

จากการศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) มีเพียง 4 ปัจจัย คือ ความรู้เรื่องแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสม (X_{20}) การติดต่อกับเกษตรกรรายอื่น (X_{11}) เงินลงทุนในการทำสวนทุเรียน (X_7) และประสบการณ์ในการฝึกอบรม (X_{10}) โดยมีอิทธิพลต่อการยอมรับแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสม ร้อยละ 55.7 ซึ่งสรุปเป็นสมการความถดถอยเชิงพหุการยอมรับแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสม ของเกษตรกรทำสวนทุเรียน ได้ดังนี้

$$\text{สมการคะแนนดิบ} \quad Y' = 9.557 + 0.381X_{20} + 1.758X_{11} - 1.233X_7 + 0.519X_{10}$$

$$\text{สมการคะแนนมาตรฐาน} \quad Z' = 0.410Z_{X_{20}} + 0.267Z_{X_{11}} + 0.229Z_{X_7} + 0.182Z_{X_{10}}$$

$$(R = 0.746, R^2 = 0.557, SE_{est} = 3.249, F = 38.940, \text{Sig. } F = 0.000)$$

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของเกษตรกรทำสวนทุเรียนตามแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับทุเรียน ในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี

จากการศึกษาพบว่าปัญหาที่เกษตรกรประสบมากที่สุด คือปัญหาเรื่องปัจจัยการผลิตมีราคาแพง เช่น ปุ๋ยเคมี สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช รองลงมา เกษตรกรไม่มีความเชื่อมั่นในการใช้สารทดแทนสารเคมี ไม่ทราบผลการวิเคราะห์ดิน ราคาผลผลิตทุเรียนไม่แน่นอน และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรไม่จริงจังในการส่งเสริมการทำสวนทุเรียนตามแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสม รวมทั้งปัญหาความล่าช้าในการขนส่งทุเรียนข้ามฟากจากเกาะไปสู่แผ่นดินใหญ่ โดยเกษตรกรมีข้อเสนอแนะว่า นักวิชาการเกษตรต้องมีความรู้ และควรให้คำแนะนำการทำสวนทุเรียนตามแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสมแก่เกษตรกรอย่างใกล้ชิด หน่วยงานภาครัฐต้องเร่งขยายตลาด

และยกระดับราคาผลผลิตทุเรียนตามแนวทางปฏิบัติเกษตรที่ดีที่เหมาะสมให้สูงกว่าผลผลิตทั่วไป และต้องเร่งแก้ไขปัญหาการลักลอบนำผลผลิตทุเรียนทั่วไปมาสวมสิทธิ์ผลผลิตทุเรียนตามแนวทางปฏิบัติเกษตรที่ดีที่เหมาะสมเพื่อส่งออก รวมทั้งเกษตรกรกับเจ้าหน้าที่เกษตรในท้องถิ่นต้องร่วมมือกันในการเจรจากับผู้ประกอบการเรือเฟอร์รี่ข้ามฟากให้มีการจัดคิวเรือและรถขนส่งทุเรียนให้เหมาะสมตามเวลา

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษา การยอมรับแนวทางปฏิบัติเกษตรที่ดีที่เหมาะสม ของเกษตรกรทำสวนทุเรียน อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1) ความรู้ในภาพรวมของเกษตรกรเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติเกษตรที่ดีที่เหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากความรู้ที่เกษตรกรมีนั้นเป็นความรู้เดิมจากประสบการณ์การทำสวนทุเรียน ($\bar{X} = 19.89$ ปี) หรือเรียนรู้จากเพื่อนบ้าน ส่วนความรู้การทำสวนทุเรียนในกลุ่มมือแนวทางปฏิบัติเกษตรที่ดีที่เหมาะสม เป็นความรู้ที่อ้างอิงมาจากข้อมูลที่มีการศึกษาในพื้นที่ภาคตะวันออกของประเทศไทย (กรมวิชาการเกษตร, 2551ข) ซึ่งความรู้ในบางด้านของเกษตรกรไม่สอดคล้องกับคู่มือการทำสวนทุเรียนตามแนวทางปฏิบัติเกษตรที่ดีที่เหมาะสม และส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะว่าเกษตรกรยังไม่ได้รับทราบความรู้ตามแนวทางปฏิบัติเกษตรที่ดีที่เหมาะสมทั้งหมด หรือความรู้ไม่ได้ถูกถ่ายทอดสู่เกษตรกรอย่างเพียงพอ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีประสบการณ์ในการฝึกอบรมการทำสวนทุเรียนตามแนวทางปฏิบัติเกษตรที่ดีที่เหมาะสมน้อย (ตารางที่ 4.10) เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่เกษตรเพื่อขอคำแนะนำการทำสวนทุเรียน (ตารางที่ 4.11) รวมถึงเกษตรกรยังไม่มีเชื่อมั่นในความรู้ที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีอยู่ (ตารางที่ 4.24) และในขณะเดียวกันเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารการทำสวนทุเรียนตามแนวทางปฏิบัติเกษตรที่ดีเหมาะสมผ่านสื่อใด ๆ เลย (ตารางที่ 4.13) โดยด้านที่เกษตรกรยังมีความรู้ในระดับน้อย ได้แก่ การปลูก การให้น้ำ และการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว อธิบายได้ดังนี้

ในคำถามวัดความรู้เกี่ยวกับการปลูกทุเรียน ผู้วิจัยตั้งคำถามวัดความรู้เกี่ยวกับการปลูกที่ไม่สอดคล้องกับการปลูกทุเรียนของเกษตรกรในอำเภอเกาะสมุยเลย เช่น คำถามว่า พื้นที่ที่มีน้ำท่วมขังมาก ต้องปลูกทุเรียนแบบยกทรงสวน สันร่องกว้างไม่น้อยกว่า 6 เมตร ร่องน้ำกว้าง และลึก 1.5 X 1 เมตร หรือการปลูกทุเรียนแบบนั่งแท่นหรือยกโคกเหมาะสำหรับพื้นที่ที่มีการพัฒนาแหล่งน้ำชลประทาน เกษตรกรโดยส่วนใหญ่จะไม่ทราบข้อมูลการปลูกทุเรียนในรูปแบบเหล่านี้ เพราะจากที่กล่าวมาข้างต้น เกษตรกรโดยส่วนใหญ่มีความรู้เฉพาะตามประสบการณ์การปฏิบัติของตนเอง กล่าวคือเกษตรกรในอำเภอเกาะสมุยไม่ได้ปลูกทุเรียนแบบยกทรงสวน หรือยกโคก เพราะพื้นที่สวนทุเรียนของเกษตรกรอยู่บนพื้นที่ภูเขา ดังนั้นจึงทำให้เกษตรกรมีความรู้ในด้านนี้น้อย

ความรู้เรื่องการให้น้ำทุเรียนตามคู่มือแนวทางปฏิบัติเกษตรที่ดีที่เหมาะสม เป็นความรู้การให้น้ำทุเรียนที่อ้างอิงการให้น้ำต้นทุเรียนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นระบบการให้น้ำแบบหัวเหวี่ยงเล็ก หรือความรู้เรื่องความต้องการน้ำของต้นทุเรียนเล็ก ที่ต้องการน้ำประมาณ 23-34 ลิตร (0.6 เท่าของอัตราการระเหยน้ำ (มิลลิเมตรต่อวัน)) เมื่อต้นทุเรียนมีพื้นที่ใต้ทรงพุ่ม 10 ตารางเมตร ซึ่งความรู้เรื่องเหล่านี้ไม่สอดคล้องกับการให้น้ำต้นทุเรียนในพื้นที่อำเภอเกาะสมุย เพราะพื้นที่สวนทุเรียนในอำเภอเกาะสมุย เป็นพื้นที่ภูเขาสูง มีความลาดชัน ฝนตกชุก และความชื้นในอากาศสูง ชาวสวนทุเรียนในอำเภอเกาะสมุยจึงไม่จำเป็นต้องติดตั้งระบบการให้น้ำแบบหัวเหวี่ยงเล็ก ซึ่งจากการสัมภาษณ์เกษตรกรพบว่า เกษตรกรชาวสวนทุเรียนบางรายไม่ต้องให้น้ำต้นทุเรียนเลย หลังจากผ่านช่วงการอนุบาลต้นทุเรียนเล็ก หรืออาจมีการให้น้ำบ้างถ้าปีใดฝนเกิดทิ้งช่วงนาน แต่เป็นการให้น้ำที่เป็นระบบใช้สายยางรดน้ำ โดยต่อจากท่อหลักที่สูบน้ำขึ้นมาจากลำธาร และเกษตรกรมีความเห็นว่าระบบการให้น้ำแบบหัวเหวี่ยงเล็กมีต้นทุนสูงในการติดตั้งบนพื้นที่ภูเขา เพราะต้องใช้เครื่องยนต์ที่กำลังสูงในการดันน้ำให้มีแรงดันน้ำเท่ากันทั้งพื้นที่สวนทุเรียน

ความรู้เรื่องการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ได้แก่ความรู้ในเรื่อง การทำความสะอาดผลทุเรียน โดยการใช้แรงลมเป่าเพื่อกำจัดเศษวัสดุและแมลงออกจากผิวผลทุเรียน และจุ่มผลทุเรียนลงในสารละลายสารเคมีเบน โนมิล และกรดฟอสฟอรัสเพื่อป้องกัน โรคผลเน่า และความรู้ในเรื่องการเก็บรักษาผลทุเรียนที่อุณหภูมิ 15 องศาเซลเซียส สามารถเก็บได้นาน 5-12 วัน เกษตรกรไม่มีความรู้ในเรื่องเหล่านี้ เพราะเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในสถานที่รวบรวมผลผลิตทุเรียนซึ่งไม่ได้อยู่ในพื้นที่อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยส่วนใหญ่ผลผลิตทุเรียนจากอำเภอเกาะสมุยจะส่งเข้าสถานที่รวบรวมผลผลิตทุเรียนเพื่อส่งออกที่อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร ดังนั้นเกษตรกรทำสวนทุเรียนในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานีจึงไม่เคยเห็นและไม่ได้ปฏิบัติในขั้นตอนเหล่านี้ หรือมีเกษตรกรบางรายที่เคยเห็นแต่ก็ไม่ได้มีความรู้ว่าจะทางสถานที่รวบรวมผลผลิตทุเรียนมีการใช้สารเคมีใดบ้างในการรักษาผลผลิตทุเรียนเพื่อการส่งออก

2) ในภาพรวมเกษตรกรมีทัศนคติเป็นกลางต่อแนวทางปฏิบัติเกษตรที่ดีที่เหมาะสม หมายถึงทัศนคติของเกษตรกรที่ไม่แสดงความคิดเห็น ไม่แน่ใจ หรือมีความรู้สึกเรียบเฉย (Zimbardo *et. al.* 1977) ซึ่งอาจเกิดจากประสบการณ์ หรือความรู้ในภาพรวมเรื่องแนวทางปฏิบัติเกษตรที่ดีที่เหมาะสมสำหรับทุเรียนยังมีไม่มากพอจนสามารถกำหนดให้เกิดทิศทางของทัศนคติได้ อย่างที่ เฉลียว บุรีภักดี (2517) ได้กล่าวไว้ว่า ทัศนคติที่บุคคลมีต่อสิ่งต่าง ๆ เกิดจากประสบการณ์ หรือการเรียนรู้ทั้งสิ้น และสำหรับคำถามวัดทัศนคติบางข้อที่เกษตรกรมีทัศนคติในเชิงบวก คือ 1) เกษตรกรต้องหมั่นตรวจดูความสมบูรณ์ของต้นทุเรียน ตลอดจนการเข้าทำลายของโรค และแมลงศัตรูทุเรียนอย่างสม่ำเสมอ 2) ภาชนะบรรจุสารเคมีและวัสดุการเกษตรต่าง ๆ เมื่อใช้หมดเรียบร้อยแล้วต้องนำไปทิ้งในสถานที่จัดเก็บที่เหมาะสม และไม่เผาทำลาย 3) การทำสวนทุเรียนตามแนวทางปฏิบัติ

เกษตรดีที่เหมาะสมช่วยลดการตกค้างของสารเคมีอันตรายในสิ่งแวดล้อม ในผลผลิต และให้ความปลอดภัยต่อผู้ผลิต และผู้บริโภค 4) การใช้สารเคมีตามรายละเอียดในคู่มือแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสมเป็นสิ่งที่เพียงพอแล้วต่อการป้องกันกำจัดศัตรูทุเรียน และ 5) เกษตรกรทำสวนทุเรียนจำเป็นต้องผ่านการอบรมหลักสูตรแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสมที่กรมวิชาการกำหนด เป็นเพราะคำถามวัตถุประสงค์เหล่านี้ เกษตรกรทำสวนทุเรียนได้ลงมือปฏิบัติ และมีความรู้แล้วซึ่งสอดคล้องกับคำถามว่า แต่ในบางคำถามวัตถุประสงค์บางคำถาม เกษตรกรก็มีทัศนคติในเชิงบวกเช่นกัน ถึงแม้ว่าเกษตรกรจะไม่ได้ปฏิบัติ แต่เกษตรกรรู้โดยสามัญสำนึกว่าถ้าปฏิบัติก็จะเกิดผลดีคือข้อ การบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูทุเรียนทุกครั้งเป็นสิ่งที่ควรทำ

3) การยอมรับแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับทุเรียน ในภาพรวมเกษตรกรมีการยอมรับแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสมในระดับปานกลาง เนื่องจากการส่งเสริมการทำสวนทุเรียนตามแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสมที่ภาครัฐส่งเสริมนั้นอาจยังไม่ได้กระตุ้น หรือจูงใจให้เกษตรกรเกิดการรับรู้ (Awareness) และสนใจ (Interest) อย่างเต็มที่ (Mosher, 1978) และในขณะเดียวกันปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งเสริม สนับสนุนให้เกษตรกรเกิดการยอมรับ ยังไม่สอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสมที่ภาครัฐจัดทำขึ้น เช่น สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ของพื้นที่ทำสวนทุเรียนในอำเภอเกาะสมุย ประสิทธิภาพในการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และสถาบันต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการทำสวนทุเรียนตามแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสม หรือความสอดคล้องของแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสมกับสิ่งที่เกษตรกรปฏิบัติหรือมีอยู่แล้ว (Similar & Fit) รวมถึงการปฏิบัติตามแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสม ที่เกษตรกรเห็นผลแล้ว (Visibility) (ดิเรก ฤกษ์ห่วย, 2527) โดยด้านที่เกษตรกรยอมรับในระดับน้อย อธิบายได้ดังนี้

ด้านแหล่งปลูก พื้นที่ทำสวนทุเรียนของเกษตรกรในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นพื้นที่ที่มีความลาดชันเกิน 35% ซึ่งตามคู่มือแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับทุเรียนได้กล่าวไว้ว่า ความลาดชันที่เหมาะสมสำหรับการทำสวนทุเรียน คือ 1-3 % แต่ถ้าความลาดชันเกิน 15% จะต้องมีการทำคันดิน เพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดิน และตามหลักการอนุรักษ์ดินของกรมพัฒนาที่ดินกล่าวไว้ว่าพื้นที่ที่มีความลาดชันเกิน 35 % ไม่ควรนำมาเป็นพื้นที่ทำกิจกรรมทางการเกษตร แต่ควรอนุรักษ์ไว้เป็นพื้นที่ป่าต้นน้ำ (กรมพัฒนาที่ดิน, 2552) แต่เนื่องจากเกษตรกรได้ทำการปรับสภาพพื้นที่มาเป็นพื้นที่ทางการเกษตรนานแล้ว ดังนั้นทางออกที่ดีที่สุดคือทำอย่างไรที่จะให้เกษตรกรทำสวนทุเรียนที่สอดคล้องกับการอนุรักษ์พื้นที่ป่า และลดการชะล้างพังทลายของหน้าดิน

ด้านการเตรียมความพร้อมต้นทุเรียนสำหรับการออกดอก เกษตรกรทำสวนทุเรียนไม่มีการให้ปุ๋ยคอกแก่ต้นทุเรียนร่วมกับปุ๋ยวิทยาศาสตร์ และไม่มีการผสมกรดฮิวมิคลงในปุ๋ยเพื่อช่วยปรับ

สภาพดิน ในขณะที่เดียวกันใช้ธาตุอาหารเพียงบางชนิดในการฉีดพ่นเพื่อเสริมสร้างความสมบูรณ์ของต้นทุเรียนซึ่งไม่เพียงพอตามคู่มือแนวทางปฏิบัติเกษตรที่ดีที่เหมาะสม สาเหตุส่วนหนึ่งเป็นเพราะเกษตรกรไม่มีความมั่นใจในการใช้ปุ๋ยคอก ร่วมกับปุ๋ยเคมี เพราะเกษตรกรคิดว่า ต้นทุเรียนเป็นต้นไม้ที่สะอาด หากใช้ปุ๋ยคอกอาจเกิดเชื้อราโรคได้ ซึ่งเกิดขึ้นมาแล้วในสวนทุเรียนของเกษตรกรบางราย ในกรณีนี้จำเป็นต้องมีการให้ความรู้ความเข้าใจเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความกระจ่างเกี่ยวกับเรื่อง โรคของทุเรียน กับความรู้เรื่องประโยชน์และกรรมวิธีการใส่ปุ๋ยคอกอย่างถูกวิธี เพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติความเชื่อที่ไม่ถูกต้อง ส่วนฮอร์โมน หรือธาตุอาหารอื่น ๆ เกษตรกรส่วนใหญ่จะใช้ตามคำแนะนำของร้านขายเคมีภัณฑ์ทางเกษตร หรือจะมั่นใจในการใช้เมื่อมีเพื่อนเกษตรกรบางรายใช้แล้วได้ผลดี ซึ่งในบางรายการไม่ตรงตามคู่มือแนวทางปฏิบัติเกษตรที่ดีที่เหมาะสมสำหรับทุเรียน

ด้านการชักนำการออกดอก เกษตรกรไม่มีการใช้กรดฮิวมิกร่วมกับปุ๋ยชักนำการออกดอกหรือเกษตรกรบางรายก็ไม่ได้ใช้ปุ๋ยชักนำการออกดอกเลย รวมถึงไม่มีการใช้ปุ๋ยเพื่อเพิ่มปริมาณดอก เนื่องจากเกษตรกรไม่มีความรู้ตามคู่มือแนวทางปฏิบัติเกษตรที่ดีที่เหมาะสมว่าจะต้องใช้กรดฮิวมิคในการปรับสภาพดินด้วย รวมถึงไม่รู้ถึงสภาพดินที่แท้จริงของพื้นที่ทำสวนทุเรียนของตนเอง และเกษตรกรบางรายมองว่าเป็นการเปลืองค่าใช้จ่ายเกินไป บางครั้งไม่จำเป็นต้องมีการชักนำการออกดอก ควรปล่อยให้ทุเรียนออกดอกตามธรรมชาติ

ด้านการจัดการเพื่อเพิ่มการติดผล เรื่องการช่วยผสมเกสร เกษตรกรไม่ปฏิบัติในการช่วยผสมเกสรทุเรียนเพื่อเพิ่มการติดผล เพราะเกษตรกรคิดว่า เป็นการยุ่งยากและเปลืองค่าแรงงาน เนื่องจากสวนทุเรียนในอำเภอเกาะสมุย เป็นสวนที่ต้นทุเรียนที่มีอายุมากแล้ว ต้นทุเรียนสูงเกินไป และพื้นที่ปลูกทุเรียนอยู่ในพื้นที่ลาดชัน ในขณะที่เดียวกัน เกษตรกรคิดว่าในช่วงที่ทุเรียนออกดอก มีแมลงในธรรมชาติมากพอในการช่วยผสมเกสร

ด้านการเพิ่มปริมาณและปรับปรุงคุณภาพผลผลิต เกษตรกรไม่ปฏิบัติในการควบคุมทุเรียนไม่ให้แตกใบอ่อนตามคู่มือแนวทางปฏิบัติเกษตรที่ดีที่เหมาะสม แต่เกษตรกรใช้วิธีการฉีดพ่นสารอาหารเพื่อเร่งให้ใบอ่อนแก่เร็วขึ้นในกรณีที่ทุเรียนแตกใบอ่อนในช่วงที่ออกผล ซึ่งเกษตรกรจะใช้สารอาหารตามคำแนะนำของร้านขายเคมีภัณฑ์ทางการเกษตร

ด้านการบันทึกข้อมูลเกษตรกรทั้งหมดมีความรู้ว่าการบันทึกข้อมูลการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช เป็นสิ่งที่จำเป็นในการทำสวนทุเรียนตามแนวทางปฏิบัติเกษตรที่ดีที่เหมาะสม แต่การบันทึกในเรื่องอื่น ๆ เกษตรกรคิดว่าไม่จำเป็น แต่ในภาคของการปฏิบัติปรากฏว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีการบันทึกใด ๆ เลย เพราะเกษตรกรมากที่สุดเป็นผู้สูงอายุ (อายุมากกว่า 60 ปี) และจบการศึกษาในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 (ตารางที่ 4.3) ซึ่งห่างเหินจากการเขียนหนังสือมานานแล้ว ในขณะที่เดียวกันรายละเอียดการใช้สารเคมีต่าง ๆ ที่ให้มีการจดบันทึกลงไปนั้นเป็นเรื่องเข้าใจยาก เกษตรกรจึงรู้สึกยุ่งยากและเกียจคร้านในการบันทึก

4) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสม พบว่ามี 4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ความรู้เกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสม การติดต่อกับเกษตรกรรายอื่น เงินลงทุนในการทำสวนทุเรียน และประสบการณ์ในการฝึกอบรม โดยความรู้มีอิทธิพลต่อการยอมรับแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสมมากที่สุด เกษตรกรที่มีความรู้เกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับทุเรียนในระดับมาก จะมีการยอมรับแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับทุเรียนอยู่ในระดับมากเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กรรณิศา ศรีลย์ (2549) ที่พบว่า ความรู้ มีผลต่อการปฏิบัติตามแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับส้มเขียวหวาน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุวนิตย์ ธีรพันธ์ (2548) ที่พบว่าความรู้เกี่ยวกับเกษตรธรรมชาติมีความสัมพันธ์กับการยอมรับการใช้เกษตรธรรมชาติ

เงินลงทุนมีอิทธิพลต่อการยอมรับแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับทุเรียน จากผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรที่มีการยอมรับแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับทุเรียนในระดับมาก มีการลงทุนในการทำสวนทุเรียนด้านปุ๋ย สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช และแรงงานสูงกว่าเกษตรกรรายอื่น ซึ่งสอดคล้องกับ คำกล่าวของ ดิเรก ฤกษ์หรัย (2527) ที่กล่าวว่า สภาพทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับ

การติดต่อกับเกษตรกรรายอื่น เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ทำสวนทุเรียนตามแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสมเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับทุเรียน การติดต่อพูดคุยระหว่างเกษตรกรด้วยกันเป็นการสร้างความเชื่อมั่นที่ดีที่สุดที่ทำให้เกษตรกรมีการยอมรับแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับทุเรียนอยู่ในระดับเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นันทกา แสงจันทร์ (2546) ที่พบว่า การติดต่อกับผู้นำเกษตรกรมีอิทธิพลต่อการยอมรับการปรับปรุงดินด้วยอินทรีย์วัตถุ

ประสบการณ์ในการฝึกอบรมเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อการยอมรับแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับทุเรียน จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรที่มีจำนวนครั้งมากในการเข้าร่วมประชุม หรือฝึกอบรมการทำสวนทุเรียนตามแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสม มีการยอมรับแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสมในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ อัญชลี กุณพงษ์ (2548) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติของเกษตรกรผู้ปลูกลำไยตามแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสม พบว่าการเข้ารับการฝึกอบรมมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับลำไยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการศึกษาการยอมรับแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสม ของเกษตรกรทำสวนทุเรียน อำเภอกะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) ควรมีการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่เกษตรกร โดยการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า ความรู้เรื่องแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับทุเรียน และประสบการณ์ในการฝึกอบรม มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติตามแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับทุเรียน ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสมแก่เกษตรกรให้มีความรู้ลึก รู้กว้างและรู้จริงให้กับเกษตรกรให้มากขึ้น โดยผ่านกระบวนการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อสร้างกระบวนการให้เกษตรกรเกิดความรู้ความเข้าใจในแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสมจนยอมรับนำไปปฏิบัติ และต้องเป็นกระบวนการฝึกอบรมที่สอดคล้องกับความต้องการ หรือข้อเสนอแนะโดยรวมของเกษตรกร ไม่ควรสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้เกษตรกรรู้สึกแปลกแยก และเสียเวลาในการรับฟังความรู้เหล่านี้ และต้องสอดคล้องกับลักษณะทางกายภาพและภูมิประเทศของท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย เช่น การฝึกอบรม การศึกษาดูงานในแปลงเกษตรกรที่ประสบผลสำเร็จ (Best practice) และมีประสบการณ์ตรงในการปลูกทุเรียนตามแนวทางเกษตรดีที่เหมาะสม ในบรรยากาศของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การเล่าสู่กันฟัง และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในพื้นที่ทำสวนทุเรียนของเกษตรกรผู้นำนั้น ๆ และควรมีการประเมินความรู้ความเข้าใจจากการเข้ารับการฝึกอบรม เพราะการประเมินความรู้ความเข้าใจจะได้ทราบระดับความรู้ความเข้าใจของเกษตรกร และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการฝึกอบรมครั้งต่อไป

2) ควรมีการสร้างเกษตรกรต้นแบบ (Role model) การทำสวนทุเรียนตามแนวทางเกษตรดีที่เหมาะสมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชนและเกษตรกรรายอื่น ๆ ในพื้นที่ โดยการค้นหาและคัดเลือกเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ (Best Practice) เพื่อมาเป็นวิทยากรเผยแพร่ความรู้ให้กับเกษตรกรในชุมชนและนอกชุมชน ตลอดจนทั้งเป็นการสร้างพื้นที่สำหรับแลกเปลี่ยนเรียนรู้

3) นำผลการวิจัย นวัตกรรมการใช้ปุ๋ยเคมี ธาตุอาหารเสริม การใช้สารทดแทนสารเคมี เช่น สารป้องกันกำจัดศัตรูทุเรียนจากธรรมชาติ การผลิตจุลินทรีย์ปรับปรุงดิน ที่ได้ทำการวิจัยในสถาบันการศึกษา หน่วยงานวิจัยต่าง ๆ ของภาครัฐหรือเอกชน หรือกลุ่มเกษตรกรปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อให้เกิดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันและต่อยอดองค์ความรู้เดิมที่มีอยู่ของเกษตรกรในพื้นที่ เพื่อให้เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการทำสวนทุเรียน และสามารถทำสวนทุเรียนให้สอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสมได้มากขึ้น หรืออาจจะนำไปสู่การทบทวน และปรับปรุงเนื้อหาในคู่มือแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับทุเรียนใหม่ เพราะพิจารณาตามคู่มือแนวทางปฏิบัติ

เกษตรดีที่เหมาะสมแล้ว พบว่ายังไม่มี การแนะนำที่ดีพอในการลดการใช้ปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยเคมี ธาตุอาหารเสริม และสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช

4) ส่งเสริมการสร้าง ความเข้มแข็งให้กับกลุ่มและเครือข่ายเกษตรกรทำสวนทุเรียน เพื่อให้กลุ่มเกษตรกรมีพลังอำนาจ (Empowerment) ในการต่อรองด้านการตลาด อีกทั้งเป็นการเสริมสร้างพลังอำนาจในการขับเคลื่อนการปลูกทุเรียนตามแนวทางเกษตรดีที่เหมาะสม เพื่อให้เกษตรกรทำสวนทุเรียนอย่างยั่งยืนและต่อเนื่อง

5) หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการตลาดผลผลิตทางการเกษตรควรมีนโยบายในการประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริโภคได้เห็นถึงข้อดี ข้อแตกต่างของผลผลิตทุเรียนที่มาจากแปลงผลิตที่ผ่านการรับรองตามแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสม กับผลผลิตทุเรียนทั่วไปในระบบเกษตรเคมี เพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้บริโภคหันมาให้ความสำคัญ และเลือกซื้อผลผลิตที่ปลอดภัยต่อชีวิตและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งต้องเร่งหาแนวทางในการขยายตลาด และยกระดับราคาผลผลิตทุเรียนที่มาจากแปลงผลิตที่ผ่านการรับรองตามแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสม

6) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของภาครัฐ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาการทำสวนทุเรียนตามแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสม ต้องเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ให้ความรู้ เป็นผู้จัดการความรู้ ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเกษตรกรด้วยกันเอง ประสานและเชื่อมโยงกับเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ ตลอดทั้งถอดองค์ความรู้ของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในพื้นที่เพื่อเผยแพร่ผ่านสื่อต่าง ๆ ทุกช่องทางในพื้นที่ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของภาครัฐ มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้เกษตรกรยอมรับการเปลี่ยนแปลงได้เร็วขึ้น

7) หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับประเทศต้องร่วมมือกับเกษตรกรสร้างจิตสำนึกในการรักษาระบบนิเวศ เพราะจากผลการวิจัยพบว่าพื้นที่ทำสวนทุเรียนตามแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสมทั้งหมดของเกษตรกรในอำเภอเกาะสมุยเป็นพื้นที่ภูเขา ซึ่งมีความลาดชันเกิน 35% และอยู่ในกลุ่มชุดดินที่ 62 ซึ่งเป็นชุดดินอนุรักษ์ และเป็นป่าไม้ชั้น 1A และ 1B เป็นแหล่งต้นน้ำที่สำคัญของอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งต้องป้องกัน ไม่ให้มีการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อสร้างสวนทุเรียนเพิ่มขึ้น และสำหรับสวนทุเรียนที่มีอยู่แล้ว จะมีมาตรการในการปฏิบัติอย่างไรที่จะลดการชะล้างพังทลายของหน้าดินจากการทำสวนทุเรียน โดยอาจต้องส่งเสริมให้ชาวสวนทุเรียนปลูกพืชคลุมดินมากขึ้น หรือสร้างคันดินที่เหมาะสมต่อการป้องกันการชะล้าง ซึ่งอาจใช้แนวทางการร่วมลงทุนระหว่างรัฐกับเกษตรกร หรือส่งเสริมการปลูกพืชชนิดอื่นร่วมกับต้นทุเรียน ที่ไม่ส่งผลกระทบต่อผลผลิตทุเรียน หรือสร้างรายได้เสริมให้กับชาวสวน เพื่อสร้างความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่ และกลมกลืนกับพื้นที่ป่ารอบข้าง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสมสำหรับทุเรียนในแหล่งผลิตสำคัญแหล่งอื่นเปรียบเทียบ เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้เกษตรกรเกิดการยอมรับแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสมในวงกว้างต่อไป
- 2) ควรมีการศึกษาความเป็นได้ และกระบวนการยอมรับ ในการใช้ปัจจัยการผลิตที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่สามารถผลิตหรือหาได้ในท้องถิ่นทดแทนปัจจัยการผลิต จำพวกปุ๋ยเคมี สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชซึ่งมีราคาแพง เพื่อลดต้นทุนการผลิตในการทำสวนทุเรียนตามแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสม
- 3) ควรมีการศึกษาวิจัยในการพัฒนากลุ่มเกษตรกรให้เข้มแข็งในพื้นที่ เพื่อให้เกิดพลังอำนาจ (Empowerment) ในการขับเคลื่อนการทำสวนทุเรียนตามแนวทางเกษตรดีที่เหมาะสม (GAP) อย่างยั่งยืนและต่อเนื่อง โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR)
- 4) ควรมีการศึกษาค้นคว้าความต้องการและประเมินผลการฝึกอบรม และการรับรู้สื่อการทำสวนทุเรียนตามแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกร เพื่อหาแนวทางในการวางแผนการฝึกอบรมและการใช้สื่อที่เหมาะสมในการส่งเสริมเพื่อให้เข้าถึงเกษตรกรได้อย่างแท้จริง
- 5) ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการประสานความร่วมมืออย่างมีประสิทธิภาพของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการทำสวนทุเรียนตามแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสม เพื่อหาแนวทางการประสานความร่วมมือที่เป็นรูปธรรม จนสามารถส่งเสริมเกษตรกรให้เกิดการยอมรับแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสมได้อย่างกว้างขวาง
- 6) ควรมีการศึกษาด้านการจัดการโซ่อุปทาน (Supply-Chain Management) ของการผลิตทุเรียนตามแนวทางเกษตรดีที่เหมาะสม ตั้งแต่ระดับต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ เพื่อให้เห็นศักยภาพปัญหาอุปสรรคและข้อจำกัดต่าง ๆ ทั้งโซ่อุปทาน สำหรับพัฒนาและปรับปรุงการผลิต การตลาดทุเรียนของประเทศไทย ทั้งนี้เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในผลผลิตทุเรียนตามแนวทางปฏิบัติเกษตรดีที่เหมาะสม ให้กับผู้บริโภค ผู้ประกอบการค้าขาย ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ รวมถึงยังส่งผลให้ประเทศไทยยังคงรักษาความเป็นประเทศผู้ผลิตผลไม้เมืองร้อนที่สำคัญของโลก